

Rachav: Redefined Role

Parasha Shelach

1 תמונת חטא המרגלים
2 חטא המרגלים

2 Shem Mismel - Ed. R. Bebak

The evil report of the *meraglim* stirred deep-seated discontent within the nation:

All the assembly lifted up their voice and cried, and the people wept all that night.

(Ibid., 1)

All the assembly lifted up their voice and cried — this is as the verse says, It cries out against Me, so I have hated it (Yirmeyahu 12:8). This cry caused you to be hated.

(Bemidbar Rabbah 16:20)

העבירות הקשים דלא חמאין אפי שכינתא מועיל להם תשובה, הרי שאף על חטא לשון הרע מועיל תשובה, אם כי נצרך לזה יגיעה נוספת.

ורבינו הבית ישראל (שם, שנת תשי"ב) מפרט את שלוש העצות המועילות לו לחזור ולהתקרב להשי"ת: כח הרבים, כח הצדיק וכח השבת. ואלו דברות קדשו:

"אבל רבים יכולים לבקש עליו רחמים, וזה העצה ותיקון שלו יודיע צערו לרבים וכח הרבים יכולים לבקש רחמים. וזה ענין טהרתו על ידי הכהן שהכהן יוצא אליו ועושה לו טובה ועל ידי זה מתטהר המצורע. והשבת גם כן מסייע לטהרת המצורע, שבת זמן טהרה, וכתיב 'והיה ביום השביעי' הרמז שהשבת מסייע לו אם קורא אליו".

על החוטא לידע שפלותו

תירוצו של הרבי ר' בונם על קושיתו זו יש בו כדי ללמדנו טיבה של תשובה מה היא: עיקר התשובה האמיתית היא שידע האדם שלאחר שנתגאל בחטאיו שוב אין תרופה למכתו, בטל סברו ואבד סיכוי. כשהאדם מכיר בשפלותו והוא מדמה את עצמו ככלי חרס הנשבר ויודע ששוב אין לו תקנה, ועם כל זאת הוא רוצה וחושק לעבוד את השי"ת ולעשות מצותיו, הרי שזוהי תשובה שלימה ונכונה. מה שאין כן כשהאדם אינו מכיר בחומרת מעשיו ואינו במרירות הלב הראויה למי שהחזיק פניו לחטוא לפני רבון העולמים, הרי שגם אם הוא

חוזר בתשובה אין זה תשובה גמורה, כיון שאין לו את שפלות הלב הראויה.

היא הנותנת להבדל המשמעותי בין חטא העגל לחטא המרגלים. בחטא העגל היה זה הפעם הראשונה שכני ישראל חטאו, וכלל לא ידעו שיכולה התשובה להועיל לכפרת עוון, וכמובן שמחמת כן היו בשפלות ומרירות הלב הראויה לאדם שחטאו כבר מנשוא. צערם זה של בני ישראל היה תשובה אמיתית ושלמה, ואכן הועיל להם שנמחל להם עוונם ונפטרו מן העונש.

בחטא המרגלים, כבר ידעו בני ישראל שמועילה תשובה מכך שראו שנמחל להם עוון חטא העגל, וכמובן שכבר לא היו בשפלות הלב הראויה כיון שאמרו לעצמם שיכולים לחזור בתשובה וימחל להם חטאם. תשובה שכזאת שאינה נעשית בלב שלם לאו שמה תשובה, ואכן זו הסיבה שלא הועילה תשובתם להנצל מעונשם הקשה למות במדבר, (חרות

שמחה, פרשת נח אות ט, ונפלאות חדשות פי' תשא).

י'דנעה קושיתו של רבינו הרבי ר' בונם מפרשיסחא זיע"א: מדוע לא נתקבלה תשובתם של בני ישראל על חטא המרגלים, ונותרו בעונשם הכבד למות במדבר, הלא מקרא מפורש דיבר הכתוב (במדבר יד לט): "וידבר משה את הדברים האלה אל כל בני ישראל ויתאבלו העם מאוד". אם אכן התאבלו העם מאוד והצטערו על חטאם זה, היה ראוי שהקב"ה יקבל את תשובתם וימתיק להם את עונשם, כדקיימא לן דאין לך דבר העומד בפני התשובה.

מה גם שבחטא העגל היה החטא חמור ביותר באומרם 'אלה אלהיך ישראל' רח"ל, ומכל מקום נמחל להם חטאם, ואילו בחטא המרגלים שלא היה חמור כ"כ ובני ישראל עשו עליו תשובה בכל זאת לא נמחל להם חטאם. מה שונה איפוא חטא העגל מחטא המרגלים, ומדוע בחטא העגל נמחל חטאם ואילו בחטא המרגלים לא נמחל חטאם.

והנראה לתרץ בענין אחר מדוע לא נתקבלה התשובה בחטא המרגלים, בהקדם הא דכתיב (ויקרא יג מה) "והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא", ודרשו חז"ל במסכת שבת (דף טו א): "כדתניא 'טמא טמא יקרא' צריך להודיע צערו לרבים, ורבים יבקשו עליו רחמים".

והקשו המפרשים מהו זה שנסתנה המצורע שהוא צריך להגיע לרחמי אחרים שהם יראו בצערו ויבקשו עליו רחמים, ומהיכי תיתי שלא יבקש המצורע גופיה רחמים על עצמו.

ורבינו כ"ק מרן האדמו"ר הבית ישראל זיע"א בפרשת מצורע (שנת תשי"ד ד"ה כתיב: שנת תשי"ב ד"ה העונש) ביאר זאת על פי מאמרו המפורסם של רבינו הרבי ר' בונם מפרשיסחא להבין מהו העונש שניתן לנחש הקדמוני בחטא עץ הדעת: "ולנחש אמר ועפר תאכל כל ימי חיך" (בראשית ג יח). הרי בהשקפה ראשונה זה נראה ככרוכה ולא כקללה, שאם טבעו מאז והלאה שיכול הוא לחיות בטבע ולאכול עפר ככל תאוותו, הרי שמוזנו מצוי לו די מחסורו אשר יחסר לו.

שונה הוא הנחש הקדמוני שהוא מקור הטומאה והסטי"א שקללתו הוא שאין לו עוד שייכות עם השי"ת, ולכן נתן לו השי"ת כל מחסורו ושיהיה מאכלו עפר שהוא דבר אשר יש לו בנמצא תמיד בכל עת ובכל שעה, וכל זאת כדי שלא יהיה לנחש עוד שום התקשרות עם השי"ת לבקש ממנו את רצונו.

נמצא שהמצורע בספרו לשון הרע תפס את אומנותו הכוזב של הנחש, ולכן נענש אף המצורע בעונשו של הנחש שמורחק הוא מקרבת אלוקים, והיינו טעמא שאין המצורע יכול לבקש רחמים על עצמו וצריך הוא לבקש מאחרים הרואים בצערו שיבקשו עליו רחמים.

מעתה יכולים אנו להוסיף וליתן טעם מדוע אכן לא נתקבלה תשובתם של בני ישראל על חטא המרגלים - חטא זה הלא היה עוון לשון הרע שהוציאו המרגלים דיבה על ארץ ישראל, וכל המספר לשון הרע מבטל את התקשרותו והשייכות שלו עם הקב"ה, ולכן לא הועילה התשובה ונענשו למות במדבר.

Underlying this is an expression of Yisrael's inherent holiness. We are accustomed to viewing the Jewish soul as essentially undefilable. When sin does occur, it is temporary and superficial and can easily be eliminated by the process of *teshuvah*. The Jewish soul can be compared to a white garment. If the garment becomes stained, the appropriate cleansing procedure will restore it to its former glory. Indeed, when a sinner cries out to God in repentance, these tears of contrition "clean" away the sin, leaving the pure, undefiled soul.

This all applies in general circumstances, where the sin is of a normal magnitude. However, in certain rare situations, the sin penetrates deeply into the soul of the transgressor. A simple cleansing process is inadequate to expunge this defect, just as rinsing a deeply stained garment will not restore its previous appearance. We may suggest that this happened to *klal Yisrael* after they heard the report of the *meraglim*. This is expressed by the crying, which is mentioned by the verses and expounded upon by the Midrash. The *kol*, the coarse, raw sound which they emitted, came from deep within them. This expressed the fact that they were profoundly affected by the reports about Eretz Yisrael, and the evil which came in its wake had intensely penetrated their inner beings. This explains the Midrashic interpretation: once the people cried in this uncontrolled manner, they were hated, for they had distanced themselves greatly from God, allowing the sin to pollute them completely.

The ordinary *teshuvah* process is insufficient to expunge sin of this nature. It was simply too deeply rooted in their personalities. Indeed, even crying out in repentance could not help them, for they had defiled that avenue:

...and the people wept all that night.)

(Bemidbar 14:1)

10 Yehoshua - Ch. 2.

2¹ Joshua son of Nun dispatched from Shittim two men, spies, secretly saying, "Go observe the Land and Jericho." So they traveled and came to the house of a woman innkeeper whose name was Rahab, and they slept there.

2² It was told to the king of Jericho saying, "Behold! — men have come here tonight from the Children of Israel to search out the land."

3³ The king of Jericho then sent to Rahab, saying, "Bring out the men who have come to you, who have entered your house, for they have come to search out the entire land."

4⁴ The woman had taken the two men and had hidden them; so she said, "True, the men did come to me, but I did not know from where they were. 5⁵ When the [city] gate was to close at dark, the men left; I do not know where the men went; chase after them quickly for you can overtake them."

6⁶ But she had brought them up to the roof and had hidden them in the stalks of flax that she had arranged on the roof. 7⁷ So the men chased after them in the direction of the Jordan to the fords; they closed the gate soon after the pursuers had gone out after them.

8⁸ They had not yet gone to sleep when she came up to them on the roof. 9⁹ And she said to the men, "I know that HASHEM has given you the Land, and that your terror has fallen upon us, and that all the inhabitants of the Land have melted because of you. 10¹⁰ For we have heard how HASHEM dried up the water of the Sea of Reeds before you when you came out of Egypt, and what you did to the two Amorite kings across the Jordan — to Sihon and to Og — whom you utterly destroyed. 11¹¹ When we heard, our hearts melted —

no spirit is left in man because of you, for HASHEM, your God, He is God in the heavens above and on the earth below. 12¹² And now, please swear to me by HASHEM — since I have done kindness with you — that you too will do kindness with my father's house and give me an authentic countersign. 13¹³ Keep alive my father, and my mother, and my brothers, and my sisters, and all that they have, and rescue our souls from death."

14¹⁴ The men said to her, "Our soul is in your place to die, if you do not reveal this discussion of ours; then it will be when HASHEM gives us the Land, we will deal with you in kindness and truth."

15¹⁵ And she lowered them by the rope through the window, for her house was in a wall of the fortification and in the fortification she lived. 16¹⁶ She said to them, "Go to the mountain lest your pursuers meet you; hide there for a three-day period until the pursuers return; then you may go on your way."

"Repentance" in Hebrew is not *teshuvah* but *charatah*. Not only are these two terms not synonymous. They are opposites.

Charatah implies remorse or a feeling of guilt about the past and an intention to behave in a completely new way in the future. The person decides to become "a new man." But *teshuvah* means "returning" to the old, to one's original nature. Underlying the concept of *teshuvah* is the fact that the Jew is, in essence, good. Desires or temptations may deflect him temporarily from being himself, being true to his essence. But the bad that he does is not part of, nor does it affect, his real nature. Teshuvah is a return to the self. While repentance involves dismissing the past and starting anew, teshuvah means going back to one's roots in G-d and exposing them as one's true character.

For this reason, while the righteous have no need to repent, and the wicked may be unable to, both may do *teshuvah*.¹ The righteous, though they have never sinned, have constantly to strive to return to their innermost. And the wicked, however distant they are from G-d, can always return, for *teshuvah* does not involve creating anything new, only rediscovering the good that was always within them.

11 Antscoll - Steve Chomash

Since Joshua was one of the scouts dispatched by Moses to reconnoiter the Land, he was keenly aware of that first mission's calamitous consequence. Nevertheless, approximately thirty-nine years later, he implemented a similar plan to gain information about the Land. This week's *Haftarah* describes the second reconnaissance mission.

* Joshua's issuance of a reconnaissance mission was enacted in a spirit completely different from the first mission. He intended both to rectify Israel's past error and to inculcate the Jews with the proper attitude toward entering the Land — an attitude of trust in God. By ordering the spies into the Land, he intended only to ascertain whether the proper moment had arrived for Israel's march. [Although God commanded Joshua to cross the Jordan, He did not specify a time.] Joshua reasoned that if the Land's inhabitants feared Israel, it would be a sign that Divine Providence

was ready for Israel's entry to the Land. To learn this, the spies traveled to Rahab's house. Since travelers from all parts of the Land passed through her inn, she was continually aware of the national mood. When she announced that the hearts of the people had melted upon hearing of the miracles God performed for Israel when they left Egypt and of their victories over the powerful nations of Sihon and Og, the spies could report with confidence that the time had come to initiate their attack.

Joshua's gesture of dispatching the reconnaissance mission demonstrated to Israel that the outcome of their attempt to conquer the Land was a function of Divine Providence. Their bearing of arms and mounting of military campaigns would be only token gestures of participation in the fulfillment of their national destiny; since God had still remained in their midst, they would not require brute physical strength to be victorious.

12 חזקתו של ה' - ר' ש"ס

מדי בואנו לדון במעלת המסירות והנאמנות לשליחות, ניצבת למולנו אימרה רבת משמעות מגנוי חז"ל (במדבר רבה טו, א): "שאין לך חביב לפני הקב"ה כשליח שמשלח לעשות מצוה ונותן נפשו כדי שיצליח בשליחותו"

שנית, הן כבר ידענו את דעת ההלכה שכל מצוות התורה נדרות מפני פיקוח נפש, ולא נאמרה חובת מסירות נפש אלא במקרים חריגים בלבד. אם כן, מדוע ציינו חז"ל לשבח את השליח הנאמן "הנותן נפשו כדי שיצליח בשליחותו"? היכן שמענו שישנה חובה למסור את הנפש למען קיום שליחות? ואם המדובר רק בהקרבה ובהתמסרות מליאה לתפקיד, מדוע חשוב הנותן נפשו בשביל להצליח בשליחותו, יותר ממי שמתמסר כולו לקיום מצוות כשבת, תפילין, תלמוד תורה או כל מצוה אחרת?

(בעל "חידושי הרי"ם" (הובאו בי"שפת אמת שלח, תרל"ב), נדרש לשאלות אלו והוא משיב כי כל אדם בעולם הזה הינו בבחינת "שליח מצוה", באשר הוא נשתלח לעולם הזה כדי למלא רצון קונו ולקיים מצוותיו.

המעמד הנכבד שהיקנו חז"ל לשליחי המצוה, יסודו בהכרתם כי ההתמסרות למילוי מושלם של השליחות אינה פרט שולי, אלא כלל גדול במבנה אישיותו של האדם. הרצינות והאחריות בגישה כלפי השליחות, מלמדות על דבר ההתייחסות לחיים בכלל, ולחיי התורה והמצוות בפרט.

המכנה המשותף לקיום כל מצוות התורה הוא מילוי התפקיד שלמענו האדם נשתלח לעולם הזה. כל יצורי תבל נוצרו מלכתחילה על מנת להרבות כבוד שמים ולקדם את העולם לקראת המטרה הנשגבה של ההכרה במלכותו הבלעדית של הקב"ה. עיקרון זה מפורש בדברי ישעיה הנביא (מג. ז): "כל הנברא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". לצורך זה האדם חונן בבחירה חופשית, שבאמצעותה יבחר בטוב ויבצע את השליחות הגדולה שהוטלה עליו. אלא שמתוך מה שהארם הינו בעל בחירה חופשית נובעת העובדה שהוא יכול גם להימנע ממילוי שליחותו, או למלאה רק למחצה, לשליש ולרביע.

אכן, חז"ל הבינו שהמסירות למילוי שליחות שהוטלה על אדם, מהווה אכן בוחן לכל אישיותו ובנין אב למיכלול התייחסותו אל התורה ומצוותיה.

176 חרס), הכלי נטמא, ואין הבדל אם היה מגע זה בצידו הפנימי או החיצוני של הכלי. לעומת זאת כלי חרס אינו מקבל טומאה אלא אם כן היתה הטומאה בחלל בית קיבולו של הכלי. אם הטומאה נגעה בו מבחוץ, הכלי נשאר טהור כשהיה. זו הסיבה שכלי חרס הסגור וחתום ב"צמיד פתיל" אינו מקבל טומאה כל עיקר, באשר בצורה זו הטומאה אינה מגיעה לאויר חלל הכלי.

מתוך כך ניתן להבין את השוני שבהלכות קבלת הטומאה. בכל הכלים, משנענה הטומאה בצידם החיצוני, כיוון שעל כל פנים היה כאן מגע כלשהו בטומאה, הכלי נטמא. לעומת זאת כאשר המדובר בכלי חרס, ניתן לאמור, שכל עוד לא היתה הטומאה בתוך בית קיבולו, הרי לא נוצר כל מגע בין הטומאה ובין הכלי, שהרי החומר של הכלי אינו ולא כלום, ואילו למהותו האמיתית של הכלי, לא היה כל מגע עם הטומאה.

זו הסיבה שיהושע יעץ למרגלים ששלח, לקחת עימם כלי חרס על מנת שיסתירו את פעילותם. כלים אלו היו אמורים ללמד את המרגלים להידמות אליהם. אף הם היו צריכים לחוש שבעצמם לא היה להם ערך בלשהו, וכל ערכם היה רק במה שנעשו כלים להכלת השליחות שהוטלה עליהם (כעין רעיון זה כתב גם היישיבה ישראל).

18 המרגלים ששלח יהושע אכן מילאו את שליחותם בצורה הטובה ביותר. הם למדו מן המישגה שהיה בעוכרי קודמיהם והשתדלו בכל יכולתם לא להתבלט, אלא להתבטל כליל כלפי שליחותם. כלי החרס שהיו בידיהם, שימשו להם כסמל לנדרש מהם, ועל כן הם הצליחו להוציא לפועל את שליחותם במירב הנאמנות.

ראוי לשים לב שהמרגלים ששלח יהושע שהו בארץ תקופה קצרה ביותר, לא יותר משלושה ימים, ואף על פי כן, פסוקי המקרא מלמדים כי הם היו אלו שכביכול פתחו את שערי ארץ ישראל בפני דור באי הארץ. מידת המסירות שהם גילו כלפי תפקידם, היא שגרמה להם להצליח בתפקידם ולהירשם לדורות כמבשרי כיבוש הארץ.

ואמנם המדרש (שהובא לעיל) המשבח את שליחי המצוה הנאמנים, מדגיש שדמויות מופת כאלו היו פינחס וכלב, המרגלים ששלח יהושע: שאין לך חביב לפני הקב"ה כשליח שמשתלח לעשות מצוה ונותן נפשו כדי שיצליח בשליחותו. ואין לך בני אדם שנשתלחו לעשות מצוה ונותן נפשם להצליח בשליחותו, כאותם שנים ששלח יהושע בן נון... מי היו? שנו רבותינו: אלו פינחס וכלב, והלכו ונתנו נפשם והצליחו בשליחותו.

בצאת כלב ופינחס לשליחותם המסוכנת הם ביטלו את כל יישותם, אישיותם, נפשם ורצונותיהם כלפי המשימה הקדושה שהוטלה עליהם. למן הרגע בו יצאו לדרך, מאומה לא עמד מול עיניהם מלבד השאיפה למלא בהצלחה את שליחותם, והכרה זו היא שעמדה להם להצליח, למרות המכשולים שעמדו בדרכם.

19 על נאמנות מופלגת זו, ועל השפעותיה הברוכות לשעה ולדורות, רמו החכם מכל אדם בפסוקי חכמתו (משלי כה, יג): "כצינת שלג ביום קציר, ציר נאמן לשולחיו ונפש אדונו ישיב". לאמור, תועלתו של הציר המסור לא תסולא בפז, באשר הוא משובב נפשות, כמשב רוח צונן ביום קיץ לוהט. הגר"א מוילנא (בפירושו לימשלי) מציין בהקשר לכך את דברי ה"זוהר" הקדוש המסביר שפסוק זה נתקיים בכלב בן יפונה, שהיה ציר נאמן בתכלית לשולחיו. בכך הוא כמו החיה את נפש שולחיו ובכך גם זכה להחזיר את השכינה לארץ ישראל.

19 אין אלו אלא דוגמאות אחדות המצביעות על הקשר הישיר שבין גישת אדם כלפי מילוי תפקידו לבין אופי אישיותו בכלל. לאור זאת לא נתפלא על הילת הכבוד שקשרו חז"ל לראשו של הנותן נפשו בשביל שיצליח בשליחותו. נתינת הנפש שנאמרה בפי חז"ל בהקשר זה משמעותה התמסרות מוחלטת לתפקיד והתמכרות מירבית במילוי השליחות, והזהר המפתח לבנין אישיות האדם.

15 הרמב"ן (יג, כו) מבאר כי כשהמרגלים שבו מסיונם בארץ, מלכתחילה מסרו לעם דיווח אמיתי על שראו והתרשמו. חטאם היה, במה שהוסיפו (שם, כח): "אפס כי עז העם וכו", לאמור, שלפי הערכתם כיבוש הארץ היה משימה בלתי ניתנת לביצוע. זה היה גרעין הקיקלול. הפרשנות שהוסיפו המרגלים היא שלא היתה במקומה. וכי מי ביקש מהם להוסיף הערכות? שליחותם היתה אמורה להתמקד בבחירת הדרכים שבהם יעלו ישראל לארץ ובמתן הצעות איזה ערים או מחוזות ראוי שיכבשו תחילה. משה גם הורה למרגלים להביא מפרי הארץ כדי לשמח את העם ולהרנין את ליבם לקראת הכניסה אל הארץ המובטחת. אולם איש לא ביקש מהם להביע הערכות משלהם בדבר סיכויי ההצלחה. בפרשנות שהיתה בפיהם היה משום חריגה מן השליחות המוגדרת, תוך כדי הבלטה עצמית שלא היתה במקומה.

ה"זוהר" הקדוש מבאר שסיבת הכשלון נבעה גם מנגיעות אישיות מסויימות שעשרת המרגלים לא התעלו מעליהן. אולם הכלל העולה מכל מה שנאמר בענין הוא שלא היתה אצלם התבטלות מוחלטת כלפי השליחות שקיבלו על עצמם. בשליחות רגישה וקדושה כזו, כל סטיה קלה היתה הרת אסון, ולהוותנו, עד היום הזה עדיין לא נרפאנו מתוצאות פורענות זו.

16 לעומת עשרת האנשים ששלח משה לתור את הארץ ושנכשלו בשליחותם בצורה נחרצת, ניצבים שני המרגלים ששלח יהושע מן השטים. עליהם הוטלה שליחות מקבילה זו מולאה בנאמנות מירבית.

בתיאור שילוחם של אותם מרגלים נאמר במקרא (יהושע ב, א, ח) והו הפסוק הפותח את הפרשת פרשת "שלח": "וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים חרש". לפי פשטם של דברים, הביטוי "חרש" בא לציין את השקט והחשאיות שבה נקט יהושע בעת שילוח המרגלים הללו, שהרי תנאי בסיסי להצלחת משימה כזו הוא הסתר דבר.

חז"ל הוסיפו ודרשו כי המילה "חרש" רומזת לצורת ההסוואה שבה בחר יהושע כדי להסתיר את פעילות מרגליו. חז"ל דרשו "חרש" כאילו נאמר "חרס", לאמור, שיהושע הורה להם להטעין עצמם בקדרות של חרס, כדי שייראו כקדרים, מוכרי קדירות, וכך לא ימשכו תשומת לב יתירה. לפי פשוטו היה זה צעד מתחכם על מנת להסיח מהם את דעת הבריות, כך יכלו לעשות את מלאכתם באין מפריע.

אמנם כך נאמר במדרש (במדבר רבה טו, א): מהו "חרש"? מלמד שעשו עצמן קדרים, והיו צוחקים: הרי קדירות, מי שירצה יבוא ויקנה. כל כך למה? שלא ירגיש בוק אדם. קרי ביה "חרש" כדי שלא יאמרו בני אדם שהן מרגלים.

17a אולם ה"זוהר" הרי"ם (עין ב"שפת אמת" שלח, תר"ג) חשף טפח מעומק דברי חכמים וחידותם, ולפיו הבחירה בכלי חרס בכדי להסוות את פעילותם לא היתה מקרית. כלי החרס שלקחו בידיהם מרגליו של יהושע היו אמורים להיות עבורם סמל ומופת למה שהם עצמם היו אמורים להוות.

יסוד הדברים מזיק אותנו להידרש מעט להלכות טומאה וטהרה. בהלכות טומאת כלים מצינו מספר הבדלים בולטים בין כל הכלים למיניהם, לבין כלי חרס. אחד מהם הוא בצורת קבלת הטומאה. בעוד שכל כלי המתכות, העץ וכו' מקבלים טומאה על ידי מגע בהם, כלי החרס אינם מקבלים טומאה אלא מתוכם. משמעות הלכה זו היא שאם נגע שרץ או מקור אחר של טומאה בכלי העשוי כסף, זהב, נחושת או כל חומר אחר (מלבד

ברוח זו כתב רבינו יונה בספרו "שערי תשובה" (שער ב, כא):
 ומי שחננו ה' יתברך דיעה, ישיב אל ליבו כי השם יתברך שלחו בעולם הזה
 לשמור נשמתו ותורתו וחוקותיו ומצוותיו, ולא יפקח עין זולתי לעשות
 שליחותו...
 לכל אדם בעולם שליחות למלא רצון קונו ונדרש ממנו להתמסר
 לחלוטין למילוי שליחות קודש זו. גם רבינו בחיי בספרו "כד הקמח" (ער'
 אב"ג) כותב דברים דומים:
 מי שיש בליבו שורש יראת שמים, ראוי לו להשיב אל ליבו שהוא בעולם הזה
 שליח מאת הקב"ה, ונשתלח בעולם הזה לקיים התורה והמצוות, ויש עליו
 לעשות שליחותו באמונה כאשר נצטווה, ואם עשה כן, הלא שכרו איתו ופעולתו
 לפניו.

מה נעמו דברי המלבי"ם בפירושו לפסוק (שהובא לעיל): "כצנינת שלג ביום
 קציר ציור נאמן לשולחיו":
 וציור להיות ציור נאמן לשולחיו לעשות מה שבעבורו שלח הנה, ואז ישיב
 נפש אדוניו, שתשוב נפשו, שהיא חלק א-לוה, אל מעונה, ואז לא יירא מלה
 היום הבא אשר בוער כתנור, כי ישלג בצלמון.

22 רחב - משפלות למלכות

הפסרת הפרשה עוסקת במרגלים שנשלחו על ידי יהושע בן נון
 לתור את הארץ בטרם כבשוה. אחת הנקודות המרכזיות בפרשת
 מרגלים זו, הינה - סיפורה של רחב הזונה שאיכסנה אותם בביתם,
 והצילה אותם מיד מלך יריחו. מצינו בחז"ל בכמה מקומות התייחסות
 לדמותה של רחב וענינה, וננסה אי"ה במאמר זה לעמוד על ענינה,
 וללמוד את הנדרש לנו, כי תורת חיים היא.

אמרו חז"ל במסכת מגילה [טו]. כי רחב היתה אחת מארבעת
 הנשים היפות ביותר בעולם מאז בריאתו. אמנם רחב השתמשה ביופי
 זה לרעה, והפקירה את עצמה לזנות בצורה הגרועה ביותר, כאשר
 במשך ארבעים שנה (מגיל עשר ועד גיל חמישים) הפקירה את גופה
 לכל, ולא היה מלך או שר שלא קלקל עמה. מפורסמת היתה ביופיה
 והפקרותה, עד שדי היה בעצם הזכרת שמה כדי לבוא לידי חטא
 ולהמשך אחר תאוות הזנות. נמצא שעצם מציאותה בעולם הביאה
 להגברת טומאת העריות ולקלקול הקדושה.

לאור זאת יפלא איפוא, כיצד זכתה להגיע למעלות הגדולות לאחר
 מכן, וכפי שמצינו בחז"ל שהתגיירה ואף זכתה לגילוי מסויים של רוח
 הקודש, נישאה ליהושע בן נון שהיה מנהיג ישראל באותו דור,
 ומצאצאיה יצאו נביאים וכהנים בעלי דרגות מופלאות, כמובא בחז"ל
 [מגילה יד:]: "שמונה נביאים והם כהנים יצאו מרחב הזונה ואלו הן:
 נריה, ברוך, ושריה, מחסיה, ירמיה, חלקיה, חנמאל ושלום. רבי יהודה
 אומר אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה", וכן יחזקאל
 הנביא.

מהות זו היתה התרסה נגד מהותה החיצונית של רחב. באותה
 שעה שמעה רחב בקולו של פנחס את הזלזול בעולם החומר החיצוני,
 את האפסות שהוא מייחס לחיצוניות הטבעית, והיא הבינה שמנקודת
 המבט של פנחס בן אלעזר הכהן, הרי שיופיה הגשמי המנוצל לרעה
 אינו נחשב כלל בעיניו, משום שמצד הקדושה אין כל אחיזה לדברים
 שכל מהותם חיצוניות וחומריות. היא ראתה את פנחס מרומם את
 החומר והופך אותו למציאות על טבעית של קדושה, והבינה, שגם את
 היופי החיצוני אפשר לרומם אל הקדושה. ומאחר וניתן לה משמים
 יופי מיוחד זה, הרי שבכוחה להפוך אותו למעלה רוחנית וליופי של
 קדושה. וכשם ששרה ואסתר שהיו משבע נביאות שהיו בעם ישראל,
 ושזכו ליופי מיוחד זה הדומה לרחב, [כי הרי הן היו מבין ארבעת
 הנשים היפות בעולם], שאדרבה הן הפכו יופי זה לאמצעי להשגת
 הקדושה, להעמקת היופי הרוחני ולהשפעת טהרה על סביבתן, כך גם
 היא - בכוחה להתרומם, ותחת שיוזכר שמה בפי כל כרחב הזונה
 המביאה לידי חטא, תוזכר מעתה ולדורות - כצדקת המביאה לקדושה
 ולטהרה.

יש להבין, מהו שאנו מבקשים בלשון "השיבנו", שהרי לשון השיבנו משמע,
 לחזור אל דבר שכבר היה ועכשיו איננו, ומתי התורה היתה אצל האדם
 שמבקש השיבנו?

וביאר ר' אליהו לופיאן זצ"ל, ע"פ מאמר חז"ל, שכאשר העובר נמצא במעי
 אימו, כולאך לומד עימו כל התורה כולה, וכשיוצא - סוטר על פיו
 ושוכח הכל, ולכן אנו מבקשים "השיבנו אבינו לתורתך" - לתורה שלמדנו
 כבר.

ואפשר עוד לבאר, דהנה במעמד הר סיני היו כל נשמות ישראל שם, ושמעו
 כל התורה וכל הרזין של התורה, ואנו מבקשים השיבנו אבינו לתורתך,
 לחדש מה שנשמתנו שמעה במעמד הר סיני.

24 איך וכיצד זכתה אשה זו להתרומם משפלות מופקרת לרוממות
 של קדושה, להיות לאשתו של נביא ה' ולהעמיד דורות של כהנים
 ונביאים. מה שורש הדבר, ומהי נקודת המפנה שהעלתה אותה
 מטומאה לטהרה?

הנה אמרו במדרש [תנחומא שלח, א] ששני המרגלים ששלח
 יהושע היו פנחס בן אלעזר וכלב בן יפונה. כאשר הם יצאו לשליחות
 מסוכנת זו במסירות נפש, הם פנו אל ביתה של רחב כיון שהיה סמוך
 לחומת העיר, ומשם ניתן היה להשקיף על כל הנעשה בעיר. בעת
 שדבר בוואם נודע למלך יריחו, שלח אחריהם שליחים ללכדם. רחב
 שחסה עליהם ביקשה להחביאם בגג ביתה ולהסתירם מעיני שליחי
 המלך. באותה שעה אמר לה פנחס: "אני כהן, והכהנים נמשלו
 למלאכים, שנאמר (מלאכי ב): "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו
 מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא", והמלאך, רוצה נראה, רוצה אינו
 נראה.... לפיכך אמר לה פנחס: כשאני רוצה - אני נראה, וכשאני רוצה
 - איני נראה". וממשיך שם המדרש בהוכחה לדבר: "ומנין שלא
 הטמינה אלא לכלב? שנאמר (יהושע ב): 'ותקח האשה את שני
 האנשים ותצפנו'. 'ותצפנו' אינו אומר כאן, אלא 'ותצפנו' - ללמד
 כמה נתנו עצמן שני צדיקים אלו לעשות שליחותך".

במילה "ותצפנו" הכתובה כאן, צפון וטמון עניינה של רחב
 והמהפך שחל בה. רחב שהיתה בשיא השיפלות האפשרית, שקועה
 בתוך טומאת ערוותה החומרית, גילתה לפתע עולם חדש. לפני עמד
 אדם שהיה ניגוד גמור אליה ולמהותה, אדם קדוש, כהן בן כהנים
 ונביא ה', והוא מעיד על עצמו שבכוחו להפוך את גופו לעל טבעי,
 להתגבר על מגבלות החומר ולהיות רואה ואינו נראה מחמת קדושתו
 הגדולה וקדושת הכהונה שבו.

26 והנה זכתה רחב לראות את הדברים באורם האמיתי, והצליחה
 מחמת הזעזוע שקיבלה מדברי פנחס הכהן לחולל שינוי מייד בנפשה,
 ומיד באותו זמן קיבלה על עצמה לחדול מן החטא ולדבוק בקדושה,
 על ידי גירות לשם שמים ותשובה שלימה, ולקיים בשלימות את כל
 המצוות שמחוייבות בהן הנשים. החלטה נחושה זו, היא שהעלתה
 אותה באחת משיא השפלות לרוממות וקדושה מופלאה.

ביטוי למהפך שהתחולל בה באותו ערב, אפשר למצוא בדבריה
 של רחב אל פנחס וכלב מיד לאחר שיצאו שליחי המלך מביתה
 כשידיהם ריקות (יהושע ב): "ותאמר אל האנשים, ידעתי כי נתן ה'
 לכם את הארץ, וכי נפלה אימתכם עלינו, וכי נמוגו כל ישבי הארץ
 מפניכם. כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם
 בצאתכם ממצרים, ואשר עשיתם לשני מלכי האמורי אשר בעבר
 הירדן לסיחון ולעוג, אשר החרמתם אותם. ונשמע וימס לבבנו ולא
 קמה עוד רוח באיש מפניכם. כי ה' אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל
 ועל הארץ מתחת". בניגוד להתנהגותה עד כה מתוך תחושה שאין דין
 ואין דיין, התעלתה עתה רחב לאמונה מוחלטת בה', והכרה מולטת
 שאין עוד מלבדו. הכרה מהותית זו שהיא יסוד האמונה וחיי האדם
 בעולם, המבטלת את כל כח הרע ומכירה בכך שהכל מאת ה'.

לברכה מרובה מהשמים שיצליח לגדול ולהתעלות מעלה מעלה בדרך העולה בית קל.

30 וכשנתבונן במעשי התשובה של רחב נבחין ג"כ, שמיד שהתעוררה משפלותה אמרה בפיה את המלכת הקב"ה בשמים ובארץ, והחילה את תשובתה מיידית על חפץ, וכפי שצויין לעיל, שבהורדת פנחס וכלב בחבל שבעד חלונה, התפיסה על חבל זה את קבלתה לשמור את הלי נדה, חלה והדלקת הנר, כתשובת המשקל לחטאים שעשתה בעבר באמצעות חבל זה, וכפי שהתבאר.

31 אור חזק - ר' זנון א"ה

כך שואל הגאון רבי מרדכי אזרחי שליט"א בספרו "ברכת מרדכי" ומתריך באופן נפלא: הנה כי כן, למדנו מכאן מה גודל שכרו של מי שזכה לכרות אוזן לזולתו, לעשותו "שומע", לעשותו "לומד".

באותה שעה חמורה של כלל ישראל, כאשר הכל היו עסוקים וטרודים בגרגנות, בצעקות, בבכיות ובטענות, הכל היו סתומים ובלומים, האוזניים לא קלטו שום דבר, שום הבנה ושום אמת.

באותן שעות חמורות, היה כלב עסוק ומוטרד בדבר אחד: כיצד לעשות את כלל ישראל שומעים, קולטים, פתוחים לרחש כל שהוא של הבנה, של אמת.

תכנון זה היה עימו כבר בעת הישלוcho במשלחת המרגלים, יחד עם תפילתו בחברון שהקב"ה יצילו מעצם של המרגלים (ואמנם זקוק הוא כנראה לתפילה מיוחדת, שכן חיצינית הלא היה כלב בעצה אחת עימם, ואע"פ שלא היה הדבר אלא חיצינית, אבל מי יודע, אולי יחדור שמץ גם

ועל כך אמרו חז"ל [ילקוט] ש' יהושע ב רמז י': "אמר הקב"ה לרחב, את אמרת כי ה' אלהיכם הוא אלהים, ניחא בארץ, שמא [פי' אבל] בשמים ממעל, [כיצד] את אמרת מה שלא ראית בעינייך, חייך שבנך עומד ורואה מה שלא ראו הנביאים, כמד"א [יחזקאל א]: "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים". שעל ידי כך זכתה שיצא ממנה יחזקאל הנביא. ואכן מילות אמונה אלו שיצאו מפיה של רחב באותה שעה, הונצחו לדורות על ידי בעלה יהושע בן נון בתפילת "עלינו לשבח" שחיברה באותה תקופה. ומאז היא נאמרת מידי יום במשך אלפי שנים ע"י בני ישראל, אלא שיהושע צירף לכך גם את המילים "אין עוד" על פי מילותיו של משה רבינו [דברים ד, לד], שבאות להוסיף וללמד, שלא רק בשמים ובארץ קיימת שליטתו המוחלטת של הקב"ה, אלא אף בחללו של עולם אין עוד מלבדו.

תשובתה של רחב - תשובה שלימה היתה, ונתקיימו בה כל פרטי התשובה כהלכותיה המבוארים בהלכות תשובה להרמב"ם (פ"ב הל"ב), שהם: חרטה, וידוי וקבלה לעתיד. וכשצורפה תשובה עמוקה זו לאמונה מוחלטת בקב"ה, ולהכרה בלתי מסוייגת כי אין עוד מלבדו, זכתה רחב להתעלות רוחנית לדרגה גבוהה ביותר, עד שזכתה לרוח הקודש. וכפי שאמרו חז"ל (ספרי דברים כב) על הפסוק הסמוך לתשובתה של רחב: "ותאמר להם ההרה לכו פן יפגעו בכם הרודפים, ונחבתם שמה שלושת ימים עד שוב הורדפים". וכי מניין לה שירדפו אחריהם שלושה ימים ותו לא? ומכאן אמרו: "מלמד ששרתה עליה רוח הקודש".

והנה כוונת חז"ל בכל הנאמר בעניינה של רחב נועד ללמדנו - מה כוחן של תשובה והתעוררות. מה לנו יותר מרחב שהיתה בשיפלות הגדולה ביותר ששייכת בעולם, ובמשך ארבעים שנה היתה פרוצה ומפקרת לכל, ומתוך התעוררות אמיתית בלילה אחד - זכתה להגיע אל פיסגת השלימות. וכמעשה רחב יכול כל אדם לעשות על ידי

ניצולה של התעוררות אחת אמיתית לתשובה כנה ולחרטה מוחלטת בכוחו לנצלה להתעלות לפסגות של קדושה. ופעמים רבות שהקב"ה שולח לאדם רגעי התעוררות, בין אם ההתעוררות הנ"ל נגרמת לו מחמת דברי מוסר חודרי לב, ששמעם בשיחות מוסר או שראם בספרי הקודש, ובין אם חלילה התעורר לכך מחמת צרות ויסורים הפוקדים את האדם. רגעים אלו הינם הזדמנות לאדם וסייעתא דשמיא מיוחדת שנועדה, כדי לנצל אותם ולשנות את מהותו לחלוטין, על ידי החלטה כנה ואמיתית.

אמנם כדי שתהיה תועלת מעשית מההתעוררות והזעזוע הפתאומיים שעוברים על האדם שהחליט להשתנות ולשפר את מעשיו, עליו להנציח ולהחיל מיד את קבלותיו להשתנות בעשיית דברים מעשיים, משום שרק באופן זה שיישם בפועל ובאופן מידי חלק מקבלותיו שהחליט לעשותן הלכה ולמעשה, יזכה לסייעתא דשמיא הנצרכת לקיום הדבר. המקור לכך הוא מדברי הרמב"ן שהובאו בכתבי הרמב"ן בספר האמונה והבטחון [פ' יט, דף תיט בכתבי הרמב"ן ח"ב], שהסמיך זאת על הפסוק בשיר השירים [ב, ז]: "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה - עד שתחפץ", מבאר הרמב"ן כלומר, שישנה תועלת להתעוררות שנועדה לצורך אהבת הבורא ית"ש ולהתקרב אליו, רק אם מחילים אותה בפועל על חפץ מסויים שמהותו - עשיית דבר נוסף בפועל לצורך התקרבות לקב"ה. אולם אם התעוררותו נשארת רק בגדר "מחשבה בלבד", מבלי ליישמה מיידית, אזי, לא רק שלא יצא מכך כלום, אלא יתכן שיגרם מחמת זה על המתעורר עוד קטרוג וכו'. וכלשון הפסוק בשמות [כ, כא]: "בכל המקום אשר אזכיר את שמי - אבוא אליך וברכתך", לפיכך כשההתעוררות הינה על דבר ריק וללא עשיה מעשית - במה יברכהו הקב"ה, ואדרבה עוד גורם בכך רעה לעצמו, לפיכך מיד לאחר שאדם מתעורר לשוב לבוראו, עליו לקבל לצורך כך עשיית דברים מעשיים שיוכל לפי דרגתו לקיימם, ועליו להתחיל מיידית במימוש קבלותיו הלכה ולמעשה, ואז יזכה

פנימה... יחד עם זה היה חודר בהכרה כי זו היא הדרך, אם יזדקק לה, לפתוח ולכרות אוזניהם הסתומות של הנרגנים והטוענים למיניהם.

על כך יש מקום לשבח במוח, ולהדגיש את גודל שכרו.

* הנה כי כן, זו היא עבודת ה' האמיתית, להיותו תמיד עבד לה', כדי לעשות רצונו ולפתוח את אוזניהם של הבריות לעבודת ה'.

להודיע ולהיודע מה כוח ושכר יש במי שזוכה לכרות אוזנו של זולתו כפי שיעיד על כך המעשה הבא:

הרי לנו מה פירוש הדבר "לפתוח אוזן" לזולת. רבינו יונה כותב ב"שערי תשובה" (שער ב): "כי האוזן נכבדת משאר האיברים, שאם סמא את עינו נותן לו דמי עינו, חרש - נותן לו דמי כולו".

השמיעה - בה תלויים עיקר חייו של האדם.

32 ואי אר"י על כוונת הרמב"ן

כלומר כל זמן שיש ניסים ונפלאות אשר אינם מאיימים ומתיחסים אליה אין היא שמה זאת על ליבה, אך עתה שהדבר התקרב ונעשה אקטואלי לגבה היא הבינה לעומקם של נפלאות ושבח בתשובה.

לדעת הרב גולבנצ'ץ בספרו 'שיג ושיח' בניביאים היא גופא הענין הנפלא וזו כל מטרת שליחותם של המרגלים, להראות לעם ישראל לפני כניסתם לארץ, שאותם אנשים יכולים לשמוע אותם הניסים ואע"כ ההשפעה עליהם תהיה שונה לחלוטין, מלך ריחו ושרוי ישמעו על הניסים ולכן יתארגנו למלחמה ואילו רחב תבקש לחזור בתשובה. וזו לשונו:

4 "ונראה, שיסוד גדול וחשוב גילו המרגלים, והוא שתיתכן מציאות כזו שאנשים יראו ניסים גלויים וישמעו על מאורעות החורגים מדרך הטבע, והם אף יגיעו למצב של 'ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם', ובכל זאת ממשיכים לחיות את חייהם כרגיל ולא משנים את דעותיהם ומעשייהם הקודמים, בבחינת 'ירא כל העם וינועו - בכל זאת יועמדו מרחוק', דהנה רחב העידה שתופעת הפחד תקפה את כל יושבי הארץ ואע"כ לא שינו אורחותיהם ודעותיהם, והם מוכנים אף להלחם נגד עם ישראל ואינם מפנים את הארץ בפניהם. ומגמת השליחות ותוצאותיה היא לחנך את עם ישראל טרם הכנסו לארץ לפני שיזכו לראות את הניסים הגדולים שיעשה להם הקב"ה, מהי החובה המוטלת עליהם לכשיזכו לראות ניסי ה', ושלא יחמיצו את מה שנדרש מהאדם כאשר הוא רואה ניסים, וכמו שפירשו המפרשים שמעלתו של יתרו היתה שהוא "שמע שמועה - ובא", עזב ונטש את עברו ובא להידבק בה' ובעמו, כמ"כ מעלתה של רחב שהיא "שמעה" ושינתה אורחותיה עד כדי מסירות נפש עילאית. וזהו הלקח החשוב והלימוד המוסרי שבני ישראל חייבים להפיק כאשר הם יעברו את הירדן ויכנסו לארץ ויזכו לראות את מעשי ה', שהחובה המוטלת עליהם לראות - ולהתקרב ולהידבק בה' ובתורתו."

Many people go on and on about their failures. I've heard it again and again. "I've tried so many times and I've failed." People have said to me. "I make mistakes, and I start over again, and I still make the same mistakes. It is useless. It just won't work for me."

I listen to them, and I think for a moment that maybe they're right. I've had similar disappointments, and I'm older than they are. So why do I keep trying? Am I deluding myself? Maybe they're right just to throw up their hands in defeat.

Then I catch myself. No, they're wrong.

If we were talking about the narrow confines of this three-dimensional world, perhaps they would be right. There are statistics that provide us with trends and predictions. There are actuaries that analyze the data and make accurate predictions. What would they say about someone that has been trying for twenty-five years and failing each time? They would tell him to give up. They would tell him that there's not a chance.

But we're not talking about a finite, predictable world. We're talking about a human being that has access to the generative force that created the world out of nothingness. We're talking about a human being that wields the teshuvah force, that can regenerate and recreate himself and become a completely new person. Gone are the flaws. Gone are the blemishes. Gone are the shortcomings. It's a brand new start. For such a person, statistics are meaningless. He may have failed a million times, but now he is starting afresh. Now he has a fighting chance.

This is what the Midrash means when it says that teshuvah predated the creation of the world. The power of teshuvah is the generative force, the creative force. It is not confined to the three-dimensional world, because it actually created that world. This force exists in a fourth dimension, and any person that harnesses its power can break through all the three-dimensional limitations and become a new person.

You have to understand what teshuvah is all about. It is far more than an act of piety. It is a means of drawing on the incalculable creative power that resides in the wellsprings of the cosmos. It is a cleansing renewal that washes away the accumulated deposits of spiritual grime we collect in our lives. It is a transformation, a metamorphosis.

35a We are too accustomed to the outlook of the world at large. Society looks at us as the top rung on the food chain, a glorified chimpanzee. So what can you expect from us?

Society cuts us down to size. It wants us to be small, to be contained in a clearly defined box, to be easily measured and easily classified. Society puts us down. It declares that we are who and what we are, and there is no chance that we can remake ourselves, just by wanting to change.

35b Don't listen to this. Pay no attention to the statistics. This is all poison, the propaganda of three-dimensional minds. The Torah tells us who we are and what we are.

Society cuts us down and makes us small. The Torah wants us to be big, to be large. It views us as wondrous creatures of vast dimensions. It says we have the power to correct our mistakes. Even if we have smashed and crashed against the obstacles of life and are full of dents and rust, the teshuvah force gives us that power to regenerate ourselves until we are brand new. We need not be discouraged if we fail in our attempts to become better people. After all, why should failure discourage us? We can always come back as new people and succeed the next time.

כי כחפור את כל הארץ באר מנין שאבה את כוחות הנפש לשקר ולהעמיד פנים, כמו שדרשו חז"ל²⁵ "שלושה אמרו שקר ונחלו עוה"ב ועוה"ז ואלו הן... רחב" מנין שאבה את הכוחות להצפינם ולא לפחד שמא ימצאו בחיפוש שניתן להעריך שודאי נעשה בביתה.

אף אם היינו עוסקים באדם פשוט היינו משתוממים מול מסירות נפש שכזו שכן וכל שכן כאשר מדובר באישה שזינתה כשמונים אחוז מחייה כמו שדרשו חז"ל²⁶ "בת עשר שנים היתה כשיצאו ישראל ממצרים וזנתה כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר." ויש להבין ענין תמוה זה.

נראה שהצוהר שפתחו לנו חז"ל להבנת ענין זה ישפוך אור להבנת הענין כולו. חז"ל מוסיפים על הגמרא שהוכרנו לעיל²⁷ שארבעים שנה זינתה, תוספת מאלפת והיא שכאשר המרגלים באו לביתה היא חזרה בתשובה והתגיירה, ובזמן שהורידתם בחומה אמרה תפילה וכך התפללה²⁸ "רבונו של עולם בשלושה חטאתי לפניך בפשתיים בחבל ובחלון בשלושה מחול לי בפשתיים בחבל ובחלון".

כלומר כאן במעמד זה של הסתכנותה ומסירות נפשה למען הצלת המרגלים, היא מתקנת את הארבעים שנה שזינתה, היא חוזרת בתשובה, ומבקשת מחילה גמורה על כל מה שחטאה.

בחזרה זו היא לא רק חוזרת בתשובה אלא היא חוזרת לעצמה, היא מבררת לעצמה ולעולם כולו שהרחבות לב שסומנה בשמה ונחרטה במהותה הפנימית,

עתה מובן מנין כוחות הנפש העצומים לעמוד מול הפחד, מול השליחים של המלך. כאשר האדם נמצא בשיא החזרה בתשובה בשיא נקיין עצמו, הוא חש רק בדבר-אחד את נשמתו, את האמת, את קרבת האלוקים. והיא היא הממלאה אותו ברוח גבורה אין סופית.

אמנם לעיתים ניתן למצא ג"כ כוחות אדירים שדוחפים אדם לחטוא, אך כוחות גדולים פי כמה וכמה³² מגלה האדם המחליט לשוב מן החטא לשוב לאלוקיו וממילא לעצמו ולמקורו.

4 על פי חז"ל נראה ללכת בדרך אחרת ולומר כדרשת חז"ל³⁹ על הפסוק "ולא קמה עוד רוח באיש בפניכם" - מרוב הפחד שאחז את יושבי הארץ כל המנאפים הפסיקו לנאף ולהגיע אל רחב. ועתה ניתן להבין מה השינוי שחל אצל רחב, לפתע פנים ראשונה היא עוצרת במירוץ חייה בהתרועעות הטומאה, בתאוה ובגאווה שאחזו אותה במשך ארבעים שנה, לפתע היא לבד וכשהיא לבד היא מחפשת ומקשיבה לעצמה, לנשמתה. לעיתים אדם יכול לשמע על ניסים ונפלאות על השגחה אך הלב נשאר סתום, אטום. המילים נופלות על אזנים ערלות. רק עתה משפסקו לבא אליה לפתע נפתח הצוהר לפתע נפתח הלב, לפתע ניתן מקום לטוהר להופיע. הדברים שהיו מונחים על ליבה במשך ארבעים שנה מצאו את הזמן והמקום להכנס פנימה, וכניסתם המושבתת זמן כה רב גרמה לעומק כה רב, כגובה החומה כך שמחת הריסתה. חזירת הדברים ללב היא זו שגרמה להתחלה חדשה, היא זו שהולידה והצמיחה את המהפך והשינוי האדיר שחל בקרבה מן הטומאה אל הטהרה מן הזנות אל רה"ק.

ענין מעין זה מצאנו בחזרה בתשובה הראשונה שהיתה בעולם והיא חזרתו של אדם⁴⁰ אשר מתוארת במדרש⁴¹:

"מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה" - ר' שמעון אומר, המזמור הזה אדם הראשון אמרו. לפי שבא יום השבת ונעשה סגור לאדם לפני הקב"ה, ואמר, רבון העולם, בששת ימי המעשה לא נהרג איש בעולם, ובי אתה מתחיל? זו היא קדושתך, וזו היא ברכתך? - וניצל אדם מדינה של גיהנום בזכות השבת. וכשראה אדם כוחה של שבת, התחיל משורר, 'מזמור שיר ליום השבת' כו".

ויש להקשות מה ראה אדם לחזור דווקא דרך השבת, והיכן רמוז במזמור זה ענין התשובה. אמנם חז"ל ניתלו במילה 'להודות' שיש בה לא רק מימד של אמירת

תודה אלא גם מימד והבנה של אמירת וידוי⁴². אך האם ניתן להסתפק במילה זו ולהעמיס עליה את כל הקשר בין שבת לתשובה?

אלא שנראה שזהו בדיוק אותו הענין שבררנו לגבי רחב. כל השבוע ישנו מירוץ מטורף אחר החומריות אחר הארציות, והאדם מאבד את עצמו את אשיותו. רק שבאה השבת באה מנוחה, אז נפתח הלב. אז יכול האדם לנוח ולשבות ולהקשיב לעצמו למשפחתו לאלוקיו. זהו הזמן המיועד והמיוחד לעצמיות ולהחזירה פנימה.

כלומר הרב עמיאל מסביר כפי שבארנו שבשבת ישנה הפסקה ישנו מעצור, ישנה אפשרות לחזירה פנימה לעומק הנשמה. והוא מוסיף עוד יותר שהפגישה עם שבת מפגישה את האדם עם כוחות גדולים, עם נשמה יתרה שממנה נובע הרצון לחזור בתשובה. הרצון להשתלם ולהזדקך.

כאשר רחב נמצאת בתהליך החזרה בתשובה בתהליך החזרה אל עצמה, והיא פוגשת את שני המרגלים הללו, את התנהגותם וגודל ענוותנותם, את שלותם וגודל ביטחונם, כל אלו מנגנים על מיתרי ליבה ומחזקים אותה שבעתיים בתהליך בו היא נמצאת. לא לחנם מצא מין את מינו.

* רחב בחזרתה בתשובה גילתה יותר מכל מה שאמרנו עד עתה. רחב הגיעה בתשובה זו לדרגה עלאית של תשובה מאהבה. לא לחנם בתפלתה אמרה: "רבישע חטאתי לפניך בפשתיים בחבל ובחלון, בשלושה מחול לי, בחלון בפשתיים ובחבל".⁵¹ כלומר באותם אמצעים גופם בהם העלתה וקורידה אנשים כדי לחטוא עמהם באותם דברים ממש השתמשה בכוח מסירות נפשה ובכח התשובה להצלת המרגלים.

40

לפי ברור זה, נפלאה תשובתה של רחב. תשובתה היא ממעין עמוק של אהבה לקב"ה אשר הולידה והצמיחה תשובה אמיתית, תשובה מאהבה. אך גם אחרי כל זאת יש לנסות ולהבין כיצד יהושע לוקח אישה כזו לאישה הרי סוף כל סוף היא אישה שמגיל עשר בהיותה ילדה, ועד גיל חמישים היא זינתה. לא היה דוכס או קיסר באזור המזרח התיכון שלא בא עליה, וכיצד מנהיג ישראל מתיר לעצמו לקחת אותה לאישה. האם אין בכך בזיון התורה, האם אין בכך רמיסת הכבוד הלאומי?

מלבד השאלה המוסרית והכבוד הלאומי תמהנו כיצד פתר יהושע את הבעיה ההלכתית שמסתבר כי רחב היתה משבעת העממים, עליהם נאמר "לא תחיה כל נשמה", ועוד ציווי נוסף "לא תתחתן בהם". כיצד כביכול עבר יהושע על איסורים אלו?

41

א. החרטה - בכדי להתחרט באמת, צריך האדם לדעת מה גרם קלקולו, מה נחרב ומה נהרס. וע"כ אדם שלא יודע את קשרי העולם ואת השפעת חטאיו לא יכול להתחרט כראוי.

ב. עזיבת החטא - חטא מוליד פגם ולכלוך פנימי, ואין אדם גשמי יכול לדעת בצורה ברורה כיצד לנקות קלקול זה. אין מדובר בכתם גשמי חיצוני שניתן לרחוץ ולראות נקינותו. אלא בעניבה פנימית ולכן גם חלק זה, אינו יכול לבצע כראוי.

ג. הקבלה להבא - אדם אינו יודע את העתידות וע"כ אינו יכל לקבל בלב שלם מה יעשה וכיצד יפעל בעתיד.

* לכן התשובה על כל חלקיה בעצם מנועה מן האדם. אלא שהתורה חידשה בפרשת התשובה שהיא אינה דורשת מן האדם את התשובה השלמה זו שבשמיים וזו שמעבר לים. זו שרק יודע תעלומות יודע משמעותה וקיומה. אלא התורה מסתפקת בפיו ובלבבך, היא מסתפקת בתשובה שמסוגל האדם לעשות במרבית כוחותיו בשיא כוונתו. משום עוצמת הדברים וחידושם הנפלא נביא את דברי הרב

42

א"כ נמצינו למדים שבכל תשובה ישנם שני שותפים, האדם השב בתשובה ופועל במה ש"פיו ובלבבו לעשותו" וה' מכנגד שמשלים את החלק הנוסף של התשובה שהיא ב"שמיים ומעבר לים".⁵² זהו שהתפלל דוד המלך במזמור בתשובה⁵³ "לב טהור ברא לי אלוקים ורוח נכון חדש בקרבי" כלומר גם לאחר כל פעולתו, הוא מבקש מה' שישלים את חלקו. שיברא לו לב טהור זה רק רבונו של עולם יכל לחולל.

* עתה מובן שכאשר הקב"ה מחדש ויוצר מחדש את נפשו של השב אליו באמת ובתמים. הוא כתינוק שנולד מחדש. ולכן רחב לאחר תשובתה אינה רחב שלפני תשובתה היא אינה רחב שנאסרה באיסור "לא תתחתן בהם" ובאיסור "לא תחיה כל נשמה".⁵⁴ ונראה שזו כוונת הילקוט שכתב:

"כי שמענו את אשר הוביש ד' וגו'. ומה שר נטלה על כך, ר"א אומר: זכתה שיצאו ממנה שמנה נביאים וכהנים, ואלו הם: ירמיה, וחלקיה, ושריה, ומעשיה, ברוך בן נריה, חנמאל ושלום. - ר' יהודה אומר: אף חולדה הנביאה היתה מבני בניה של רחב, והלא דברים ק"ו ומה אם מי שהיתה מעם שנאמר בו: לא תחיה כל נשמה (דברים כ'), על שקרבה עצמה כך קרבה המקום, ישראל שעושיין את התורה על אחת כמה וכמה."

נראה שזוהי בדיוק כוונת הילקוט שאף שנאמר בה "לא תחיה כל נשמה" אך כיון שקרבה עצמה, כך קרבה המקום. באופן זה עמוק עד שהיתה כחדשה והותרה להתחתן בישראל.

* לפי זה מובן אף כיצד ומדוע יצאו ממנו נביאים וכהנים כי היא נטעה את כח השינוי, את כוח התשובה מאהבה. והיא גופא מה שמפקדים עליהם הכהנים והנביאים.

עתה נבין ביתר עומק מדוע רחב חזרה דווקא עתה בתשובה ולא לפני ארבעים שנה מיד לאחר ניסי יציאת מצרים. לפני ארבעים שנה שחטאו ישראל בעגל התבלבל העולם. נשמה טהורה של רחבות - לב שאמורה היתה להופיע ולהתחבר עם ישראל הלכה ונתבלבלה ורחבותה הפכה לחסד של טומאה, לחסד של עריות. ולכן כאשר מרגליו של משה הלכו לחפש נשמות טהורות בישראל הם לא זיהו את רחב. וכלשון הזוהר הקדוש⁵⁵:

"שעליכם לדעת שבשעה ששלח משה מרגלים לארץ אמר להם לראות היש בה עץ אם אין, היינו אם יש ביניהם כאלו שיש בהם ניצוץ של קדושה ושבצדיקים עתידים לצאת מהם, והוה שאמר להם לראות היש בה עץ, שבצדיקים נמשלו לעץ, כמו שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר. והמרגלים השיבו ואמרו אפס כי עז העם, שהיינו מתבוננים ורואים כי הם עזי פנים ועזי לב שלא יצאו מהם שום פרי ברכה של צדיקים.

והטעם שנצטוו המרגלים לחפש גרים, לפי שראה משה בנבואה שהגרים שיתגירו בארץ ישראל עתידים לצאת צדיקים גדולים, וכיון שראה יהושע שלא נתקיים הדבר על ידי המרגלים במחשבתם הרעה, ציוה עכשיו לשני הצדיקים האלה לעשות כן לקבל גרים לפני שיכבשו את א"י, שלאחר מכן יהיה אסור להם לקבל גרים כיון שנצטוו לא להחיות כל נשמה. ולכן סייע הקב"ה בידם ונודמנו לביתה של רחב, ונתקיים בהם הפסוק רצון יראיו יעשה. וכן אמרו חכמים, בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו. ששולחים לו מלאך המסייע לו למלא מבוקשו. וכן להיפך ח"ו, שאם אדם שם פעמיו על דרך רעה, עוזבים לו מן השמים לילך בה. ואמנם נתקיימה מחשבתם של שני הצדיקים ומרחב יצאו צדיקים גדולים."

44

ולכן כל אותם ארבעים שנה שהלכו ישראל מבולבלים במדבר בעקבות חטאם גם האנושות כולה בולבלה. ורק עתה שעם ישראל חזר למסלולו מתקרב ונכנס

לארץ גם העולם הולך ומתקן ואף רחב חזרה לישראל ולכן דווקא עתה לפני הכניסה לארץ מתקנת היא את דרכיה. ואלו דבריו הנפלאים של הירושלמי⁵⁶:

"בשעה שישראל עושים רצונו של מקום הקב"ה מחזר בכל העולם כולו ורואה איזה צדיק באומות העולם - ומביאו ומדביקו בישראל כגון יתרו ורחב"

ואין לך רצונו של מקום, יותר גדול כמו כניסתם של עמ"י לארץ ישראל. וכבר התורה בפרשת התשובה רמזה לכן לומר שאין לך תשובה גדולה מזו שעם ישראל שב לארצו⁵⁷:

"ויהי כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה. ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום ונבין בכל לבבך ובכל נפשך.

ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלהיך שמה. אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך. והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבך מאבתך.

ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיך. ונתן ה' אלהיך את כל האלות האלה על איביך ועל שנאיך אשר רדפוך. ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום. והותרך ה' אלהיך בכל מעשה ידך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטובה כי ישוב ה' לשוב עליך לטוב כאשר שיש על אבתך.

כי תשמע בקול ה' אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו הכתובה בספר התורה הזה כי תשוב אל ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך."

45

כלומר התורה קושרת בקשר בל ינותק את תשובת העם מצד ליבו ומעשיו לבין תשובת עם ישראל לארצו. כיון שבאמת הדברים הולכים יחד. ואין פתח ובסיס גדול יותר כמו כניסתם לארץ. ועתה מובן שאין חזרתה של רחב נובעת מפחד אקטואלי עכשוי, מכך שעם ישראל מגיע, ולא רק מהשקט שנגרם לה מפחד יושבי הארץ שפסקו מלפקוד אותה, ואף לא משום שפגשה את המרגלים והתחברה

אליהם ואל נפשותיהם אלא בגלל ההשפעה הסגולית והכללית שגרמה כניסתם של ישראל למקומם הטבעי לארץ ישראל. נמצינו למדים שהתשובה אינה רק ענין פרטי אלא היא ענין גדול של תיקון עולם במלכות שדי.

ועתה מובן שזו גם הסיבה הכללית ששלח יהושע מרגלים, כי הוא רצה ללמד את עם ישראל כלל נפלא ועצום זה, שכאשר עם ישראל מגיע לארצו זוהי המגמה האלוקית, זהו תיקון עולם במלכות שדי. בעצם כניסתו לארץ, העולם נתקן והראייה הנפלאה לעם ישראל היא רחב שאף היא הפחותה והעושה מעשים שפלים שבעולם חוזרת לתיקון בזכות כניסת עם ישראל לארצו.

יש בכך לא רק תזמון נפלא מצד החוויה והחזיון של כיבוש הארץ אלא אף תיקון עצום לחטא המרגלים, שהרי לדעת רבים מן הפרשנים חטא המרגלים נבע מן הפחד לאבד את גן העדן המדברי, את 'הכול' של לימוד תורה יומם ולילה כאשר ראש ה'כול' הוא משה רבינו. בשעה זו עומד יהושע באמצע השבעה על משה רבינו ומובן שעם ישראל נמצא במשבר ובפחד עצום מהירידה הרוחנית הצפויה לבא לעם הן מעזיבת ניסי המדבר, הן מאיבוד משה רבינו ופעולותיו האלוקיות וכל זה בהמרה לכניסה לארץ טבעית בעלת צורך ודרישה לעבודת קרקע ועמל גשמי.

49 שכללם נבא - יהושע - ר' שני ימים

'באותו חבל וחלון היו הנואפים עולים אליה, אמרה רבשע באלו חטאתי ובאלו מחול ליי, רש"י. שכיון שבאותם כלים שנשתמשה בהם לחטוא, בהם עצמם זכתה להציל את גדולי ושלוחי עם ישראל במסירות נפש, יש סכרא שנמחל לה החטא, וזה מעין תשובת המשקל. ע"י בשעית לר"י (שא את לה) 'העיקר העשירי להיטיב פעליו בדבר אשר זדה עליו' וכו', וכן אמרו ר"ל ושמ"ר (ג' ג') 'הצדיקים באותו דבר שהוטאים בו הם מתרצים' וכו'. ע"כ. וכן גם כשאותם הכלים נתהפכו להיות מכשירי מצוה והצלה, יש להניח, שתוקן החטא בעצמו. ובילק"ש נאמר 'בשלושה חטאתי לך בחבל בחלון ובחומה, מחול לי בנדה בחלה ובהדלקה' (גירסת הית רע"ן לבעל המניא), והם שלושת המצוות שנתייחדו לאשה. והקשר ביניהם לכאורה, כנגד מה שפנמה בטומאה ובזנות, התיקון בטהרת המספחה ובשמירת דיני הנדה. וכנגד מה שהפקירה עצמה לרבים עבור שבר הוא ענין החלון, באה מצות החלה היא מצות הנתינה וההפרשה לכהן, הפך מרת הנותת שהיא מבליטת הלקיחה והקבלה, והחומה היא המסמלת ההחבא והחשיכה של עשיית החטא, והיא

לפי חששות אלו, תשובה נפלאה נותן יהושע לעם ישראל על ידי שליחת המרגלים לרחב דווקא⁸⁹, וכמה נפלא שכל לימוד עצום זה מתרכז בענין אחד מעשי, וזהו לקיחת רחב לו לאישה. כמה כבוד לאומי, כמה עוצמתיות וכמה כוחם של ישראל רב והשפעתו ביום זה בו הם נכנסים לארץ כה כבירה. עד שכמעט היה הכל חסר אם יהושע לא היה מתחתן עם רחב.

כפי שסכם בספר 'הגות בפרשת השבוע' להרב יהודה נחשוני על פרשת 'שלח לך' עמוד 611, וזה לשונו "בעל העקיבה ובעקבותיו ספרי דרוש ופרשנות הרבו לפרש כי המרגלים התקוממו נגד הצורך לקבל על עצמם הגשמתן של תורה ומצוות, בחיי הארץ. בספרות החסידיית מקובלת ההשקפה, כי מרגלים התרגלו במדבר. ל'לחם שמים' וחשבו 'לירידה' ממדרגתם, אם ירדו לעולם המציאות, להשליט את התורה בחיי המעש והעבודה. הם לא הבינו, כי האדם נשלח לעולם לשם מילוי צורך זה. לולא כך חסרים להקדוש ברוך הוא מלאכים, שרפים ואופנים בשמים, כפי שמובא בהקדמה להשבוט ה'ח"ס חיר"ד" 'פיתוחי חותם', בשם החתם סופר. בשם מרן הבעש"ט נתפרשה ל'כ טענתם של מרגלים': 'ארץ אוכלת וישיבה', כי הם אמרו שהיושבים בה נתפכים להיות 'ארציים'. ח"ל אמרו: 'חזק הוא ממנו בכיכול, אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם' (סוטה ל"ה). כלומר אין אפשרות להוציא נצוצות של קדושה מעבודה גשמית. כליו של הקדוש ברוך הוא שוקעים בעבודות אלו. בכך טעו מרגלים טעות גסה. משימתו של האדם היא 'עלה נעלה', עליה כפולה, בשמיות ורוחניות כאחת. וכן נעלה למעלה מדרך הפרישות והניירות. אולם מרגלים מרדו במשימה של ירידה לעולם המעשה. בכל הדורות ישנם כאלה, המתמרדים נגד קדושת החיים והטבע, ורוצים להיות חכמים בעיניהם יותר מהקדוש ברוך הוא, אשר הטביע טבע מרגלים מרדו במשימה, תפקיד לעלות למטה למעלה, בכחות אנושיים. נדמה היה להם כי 'חזק הוא ממנו', כי דעתם והשקפתם יותר טובה, מחותם שהטביע הקדוש ברוך הוא בכריאה. 'ויהי סלב את העם אל משה ויאמר - עלה נעלה'. דרך השלטת התורה בחיים אינה דרך של 'ירידה' ח"ו, אלא אדרבא דרך של 'עליה' היא. 'והאנשים אשר עלו עמו, אמרו לא נוכל לעלות'. הם טענו כי בדרך זו אין עליהם, אלא יורדים ממדרגת 'חזק הוא ממנו' המכשולים בדרך זו רבים, משנוכל להתגבר עליהם. אולם יהושע וכלב אמרו על המכשולים ההם: 'סר צלם'. אין כאן מכשול, אלא 'צל' למראית עין. משל למה הדבר דומה, אומר הבעש"ט, למלך שיושב מוקף בארמונו במחיצות גבוהות, שאינו אלא מחיצות 'דמיוניות'. הרואה את המחיצות ונבהל אינו זוכה אף פעם להתקרב אל המלך. אך מי שמתחיל ללכת מתוך משיכה נפשית למלך, על אף המחיצות הנראות בפניו מתברר לו פתע, שהנה הוא עומד על ידי המלך, וכל המחיצות לא היו אלא צללים בלבד.

50 ואלה הם חטאי ישראל

הוא רמז עמוק לאותו חוט השני של השעיר המשתלח לעוזאול. וכאשר מתכפר לעם ישראל הוא מלבין כתולעת כמו שנאמר "אם יהיו חטאיכם כשני כשלג ילבינו אם יאידמו כתולע כצמר יהיו" - לא חוט אחר אלא אותו החוט מקבל גוון שונה ממש כאופן התשובה העמוק אותו ניסנו להאיר בשיעור זה כתם הדם הופך לטוהר הלמבן. וא"כ יש בכך טהרה כללית לא רק רחב נטהרה אלא עמה כל הקשור אליה וכל זאת מתוך טהרתו של עם ישראל לארץ ישראל.

חוט זה הוא התקוה, תקוה למרגלים שניצלו. תקוה לרחב שתנצל, תקוה לרחב שחזרתה בתשובה תתקבל לרצון. ותקוה לעם ישראל לחזרתו לארצו וממילא תקוה לאנשות כולה שתלך ותתקן עד לתיקון השלם של מלכות שדי.

נתכעם החולה כעם גדול, וגער בידיו בניזופה: הרי כאן אין אף אחד שיודע תרופה למחלתו, וכי עכשיו אהכה עד שכל החולים ימלכו בדעתם להזמין את אותו רופא מפורסם? וכי מה אכפת לי מה יעשו הם בזמן שחיי בסכנה? אני חייב לעשות הכל בשביל להציל את חיי! ומה שאמרת שאיני יכול להיות בטוהר, כי אמנם יעלה אותו רופא ארוכה למחלתו, דבר של שמוט הוא, כי במקום שיש סכנת חיים, אדם עושה כל מה שביכולתו כדי להציל את חיו, ואפילו כשאין תקווה רבה לדבר.

וכן הדבר עם אותם בני אדם החוטאים שהוכרנו, אילו היו יודעים מה אנושה מחלתם, ודאי שלא היו שמים ליבם כלל מה האחרים עושים, אלא היו מזעיקים מיד את אותו רופא מומחה, והיו מקבלים מיד את אותה תרופה בדוקה ששמה "תשובה", והיו מעלים ארוכה למחלתם, בלי להיגרר אחרי אותם הולים מסוכנים, שאינם חשים ומרגישים במחלתם. בואו נתבונן: אם לחולי הגוף, שאינו אלא דבר עראי, עושה אדם נבון כל מה שבידו כדי להציל את נפשו, ואפילו שאינו בטוח שיש ממש ברפואה זו - בעניני הנפש, שהוא דבר הקיים בזה ובכא, על אחת כמה וכמה שצריך אדם לעשות את הכל כדי להנצל מחבלי החטא, בלי לשים לב כלל למה שעושים אחרים. וכמה צריך להתפלל לה' שיוכנו לחזור בתשובה שלימה, ולא ניגרר אחרי הסכיבה.

52 שכללם נבא

יה. את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון אשר הורדתנו בו ואת אביך וגר'. הנה כתיב בשיר השירים (פ"ד פ"ג) "כחוט השני שפתותיך ומדברך נאוה", זה החילוק בין המרגלים ששלח משה, שהפסידו הכל בגלל דיבורם והלשון הרע שהוציאו על א"י, וכביכול אף על הקביה שאמרו 'כי חזק הוא ממנו' כביכול כלפי מעלה אמרו רש"י (שם), והם אנשים 'ראשי בני ישראל המה' והפסידו את הכל בשל דיבורם, והיא אשר היתה בשאול תחתית וכתה לעליה * עוצמה ע"פ דיבורה וע"י שהכירה את כחו של הקביה, וחזקה אותם בעת שהיו צריכים לחזק והצלה. והווי 'תקות חוט השני', שזכות שפתיה ודיבוריה יעמדו לה להנצל, וזה מראה ענין ימות חיים ביד הלשון (משלי י"א כא), ואפשר ש'שפתותיך' מורה על שתיקתה, שלא נלתה אותם, ו'מדברך' היינו מה שדברה אליהם אח"כ.